

Temanotat

Nord-Kaukasus: Etterlysninger

Utlendingsforvaltningens fagenhet for landinformasjon (Landinfo) skal som faglig uavhengig enhet innhente og analysere informasjon om samfunnsforhold og menneskerettigheter i land som Utlendingsdirektoratet, Utlendingsnemnda og Justis- og beredskapsdepartementet til enhver tid har behov for kunnskap om for å kunne løse sine oppgaver.

Landinfos rapporter og temanotater er basert på opplysninger fra både offentlige og ikke offentlige kilder. Opplysningene er innsamlet og behandlet i henhold til kildekritiske standarder. Kilder som av ulike grunner ikke ønsker å bli offentliggjort, er ikke nevnt ved navn.

Opplysningene som blir lagt fram i rapportene og temanotatene, kan ikke tas til inntekt for et bestemt syn på hva praksis bør være i utlendingsforvaltningens behandling av søknader. Landinfos rapporter og temanotater er heller ikke uttrykk for norske myndigheters syn på de forhold og land som rapportene omhandler.

© Landinfo 2013

Materialet i denne publikasjonen er omfattet av åndsverklovens bestemmelser. Uten særskilt avtale med Landinfo er enhver eksemplarfremstilling og tilgjengeliggjøring bare tillatt i den utstrekning det er hjemlet i lov.

Alle henvendelser om Landinfos rapporter kan rettes til:

Landinfo
Utlendingsforvaltningens fagenhet for landinformasjon

Storgata 33 A

Postboks 8108 Dep

N-0032 Oslo

Tel: 23 30 94 70

E-post: landinfo@landinfo.no

www.landinfo.no

Temanotat **Nord-Kaukasus: Etterlysninger**

SUMMARY

This report describes and explains three types of wanted lists in the Russian penal system; locally wanted, federally wanted and operationally wanted. To put a person on a local or a federal wanted list, demands that the person has a criminal case against him. To be put on an operational wanted list, does not require that a criminal case has been opened. The authorities in Russia and in Northern-Caucasus have a variety of registers where information about persons of interest is being kept. The different registers are being used for different purposes.

Persons that are being locally wanted and that are not caught, can be registered in a federal wanted register. There is a lack of information regarding what happens with people from Northern Caucasus being put on a federal wanted list. There are though some examples that show that persons from Northern Caucasus are caught outside their region. Often there is limited information about the person caught, what kind of activity he has done and why he has been caught by the police.

SAMMENDRAG

Russiske myndigheter har flere ulike registre koblet opp til hverandre for en rekke ulike formål. Registrene inneholder personopplysninger om den enkelte person. Notatet tar for seg tre typer etterlysninger; lokal etterlysning, føderal etterlysning og operativ etterlysning. For å etterlyse en person lokalt og føderalt må det foreligge en straffesak mot vedkommende, mens en operativ etterlysning krever ingen straffetiltale/siktelse i forkant. For å sette i gang en operativ etterlysning er det tilstrekkelig at politiet av en eller annen grunn ønsker å lokalisere personen.

Personer som har blitt lokalt etterlyst og som ikke har blitt pågrepet, kan bli føderalt etterlyst. Det foreligger lite informasjon om hva som skjer med personer fra Nord-Kaukasus som blir føderalt etterlyst. Hvorvidt en person fra Nord-Kaukasus som er føderalt etterlyst pga. opprørsaktivitet eller bistand til opprørere pågripes i øvrige områder av Russland synes å være avhengig av type aktivitet og eventuelt om aktiviteten har vært knyttet til større aksjoner. Landinfo har funnet noen få eksempler på at personer som har bistått opprørere har blitt pågrepet i øvrige områder og kilder opplyser at de har hørt om eksempler. I den grad det foreligger informasjon om konkrete tilfeller av pågripelser er det imidlertid lite bakgrunnsinformasjon tilgjengelig om den enkelte persons aktivitet og bakgrunn for etterlysningen.

INNHold

1. Innledning	5
2. Generelt om ulike kriminalregistre	5
2.1 Kriminalregistre	6
2.2 Elektroniske baser	7
3. Generelt om lokale, føderale og operative etterlysninger	7
3.1 Lokal etterlysning	8
3.2 Føderal etterlysning	9
3.3 Operativ etterlysning	10
4. Politiets grensekontroll	11
5. Pågripelser utenfor Nord-Kaukasus som følge av føderal etterlysning.....	12
5.1 Russisk straffeprosesslovgivning	12
5.2 Pågripelser utenfor Nord-Kaukasus.....	12
5.3 Type bistand som kan føre til etterlysning og pågripelse utenfor Tsjetsjenia	14
5.4 Forsvinninger og drap.....	16
6. Referanser	17

1. INNLEDNING

Russiske myndigheter har en rekke ulike registre og elektroniske informasjonssystemer som tas i bruk bl.a. i kampen mot kriminalitet. Utgangspunktet for slike registre og informasjonssystemer er ulike typer registrerte lovbrudd. I etterforskningen av lovbrudd registreres informasjon om enkeltpersoner. Hovedmengden av informasjon lagret i ulike registre er konsentrert i informasjonssentra på regionalt og føderalt nivå, og deler av informasjonen finnes på begge nivå.

Første del av notatet gjør rede for ulike typer kriminalregistre og hvordan disse er organisert. Annen del tar spesifikt for seg ulike typer etterlysninger, herunder lokale etterlysninger, føderale etterlysninger og operative etterlysninger. Notatet forsøker å gi en redegjørelse for i hvilke situasjoner en person kan være lokalt etterlyst og i hvilke situasjoner personen går over fra å være lokalt etterlyst til å være føderalt etterlyst og hva det innebærer å være operativt etterlyst. Notatet er skrevet på bakgrunn av situasjonen i Nord-Kaukasus og tar for seg problemstillingen hvorvidt personer fra Nord-Kaukasus som er føderalt etterlyst, blir pågrepet i øvrige deler av Russland.

Landinfo har gjennom en rekke møter med ulike kilder forsøkt å samle inn informasjon om temaet etterlysninger. Det er imidlertid et svært uoversiktlig tema og det foreligger lite skriftlig informasjon om hvordan systemet med etterlysninger faktisk fungerer. Det er også få kilder som kan gi eksakt informasjon om hva som skjer med personer som blir etterlyst. Den informasjonen som foreligger bør derfor behandles med varsomhet. Landinfo baserer seg i dette notatet hovedsakelig på informasjon fra egne informasjonsinnhentingsreiser til Nord-Kaukasus/Moskva i november 2011 samt til Moskva i oktober/november 2012. I tillegg er mye informasjon fra en diplomatkilde og fra e-postutveksling med ulike kilder tatt inn i notatet.

Majoriteten av de kildene som er konsultert har gitt informasjon med utgangspunkt i situasjonen for personer med tilknytning til Tsjetsjenia. Informasjonen er imidlertid i stor grad overførbar til øvrige områder i Nord-Kaukasus, og "Nord-Kaukasus" er derfor brukt i tittelen på notatet.

Temanotatet erstatter Landinfos respons med samme navn, datert 23. mars 2012.

2. GENERELT OM ULIKE KRIMINALREGISTRE

Russiske myndigheters ulike registre betjener ulike myndighetsorganer med nødvendig informasjon. Registrene inneholder systematisert informasjon om personer og hendelser/forbrytelser. Registrene består bl.a. av et større antall elektroniske informasjonsbaser og søkesystemer.

2.1 KRIMINALREGISTRE

De vanligste registrene for kriminal-, etterforsknings- og etterretningsmyndigheter er følgende registre:

- Operative opplysningsregistre. Her føres registrering av personer og lovbrudd. Registrene er beregnet for bl.a. advarsel, oppklaring og etterforskning av lovbrudd. Registrene bidrar også til å stadfeste om en person er underlagt straffeansvar, tidligere straffeforhold og stadfester ettersøkte oppholdssted.
- Etterlysningsregistre. Her registreres personer som er lokalt, regionalt og føderalt etterlyst, herunder personer som skjuler seg for politiet, personer som har rømt fra varetekt eller fengsel og savnede personer.¹ Oppføring i etterlysningsregistrene er basert på opprettelse av etterlysnings sak.
- Kriminaltekniske registre. Disse registrene inneholder informasjon om kriminaltekniske spor i etterforskningssaker, for eksempel informasjon om våpen og ammunisjon.
- Operative registre. Her registreres personer som av ulike grunner er av interesse for politiet.

Disse registrene går under navnet kriminalregistre og er hovedsakelig beregnet for myndighetsorganer som politi (OVD), føderalt sikkerhetspoliti (FSB) og etterforskningskomiteen som iht. loven kan drive etterforskning, føderale fengselsmyndigheter og andre myndighetsorganer som jobber med bekjempelse av kriminalitet (diplomatkilde 2013b).

Kriminalregistrene er organisert på tre nivå; lokale, regionale og føderale.

- Lokale registre (by, kommune). Her ligger den største mengden av informasjon for det aktuelle området/politidistriktet.
- Regionale registre (republikk, fylke, distrikt). Her ligger lagret alle opplysninger registrert av regionale enheter på nivået republikk, fylke og distrikt, i tillegg til informasjon mottatt fra underliggende politiorganer på lokalt nivå, samt opplysninger mottatt i konkrete saker fra føderalt nivå.
- Føderale registre. Her ligger lagret bl.a. alle opplysninger om personer, hendelser/forbrytelser av føderal karakter fordelt på de ulike registrene.

Hovedmengden av informasjon lagret i de ulike registrene er konsentrert i informasjonssentre på regionalt og føderalt nivå. Noe av informasjonen finnes på begge nivå. På føderalt nivå ligger informasjonssenteret under det russiske føderale innenriksdepartementet (MVD) og er kalt hovedinformasjonssenteret for MVD i Russland. Dette er den største enheten for operativ opplysnings- og etterlysningsinformasjon i Innenriksdepartementet.

På regionalt nivå ligger informasjonssenteret sentralt i de ulike føderasjonssubjektene (for eksempel Innenriksdepartementet i Tsjetsjenia).

¹ Regionale informasjonssentre lagrer alle opplysninger registrert av regionale enheter på nivået republikk, fylke og distrikt, informasjon mottatt fra underliggende politiorganer på lokalt nivå i tillegg til opplysninger av føderal karakter. Et hovedinformasjonssenter lagrer all informasjon om personer og hendelser av føderal karakter.

Informasjon fra disse sentrene på regionalt og føderalt nivå gis ut på bakgrunn av direkte henvendelser fra myndighetsorganer.

Majoriteten av kriminalregistrene er elektroniske, og informasjonen er lagret i elektroniske informasjonssystemer. Politiet (OVD) skal ha over 3200 elektroniske informasjonssystemer (diplomatkilde 2013b)

2.2 ELEKTRONISKE BASER

Det russiske innenriksdepartementet (MVD) har opprettet en elektronisk base med navnet *Rozysk-Magistral*. Her ligger informasjon om etterlyste personer på lokalt og føderalt nivå i Russland, i tillegg til internasjonalt etterlyste innen SUS (Samveldet av Uavhengige Stater). Denne basen er koblet opp mot de elektroniske registrene *Ekspress* og *Magistral*. I *Ekspress* og *Magistral*² registreres automatisk alle personer som kjøper billett til fly og tog i Russland gjennom fremvisning av ID-kort/innenrikspass (diplomatkilde 2013b). Fra 2013 registreres også de som kjøper billett til buss³ (møte med Memorial i Moskva, oktober 2012). Registreringen innebærer at dersom en etterlyst person kjøper billett til fly, tog eller buss blir vedkommende først registrert i disse registrene. Denne informasjonen kobles til og registreres også i basen over etterlyste i *Rozysk-Magistral*. Dermed vil myndighetene få treff på de som er etterlyst. Opplysningene går videre til lokale politikontorer ved de jernbanestasjoner og flyplasser som ligger på den aktuelle tog- eller flystrekningen.

Ifølge ulike kilder, inkludert MVD (som sitert i diplomatkilde 2013b) er det vanlig at politiorgan finner og pågriper etterlyste på toget, jernbanestasjonene og flyplassene gjennom registrering i *Rozysk-Magistral*. Pågripelse av den etterlyste krever ikke vedtak/kjennelse fra statsadvokat eller dommer.

Som en del av basen *Rozysk-Magistral* finnes også en base som omfatter oversikt over personer som ikke nødvendigvis har begått lovbrudd, men som har drevet deltakelse i ulike politiske markeringer/demonstrasjoner. Dersom en person registrert i denne basen kjøper billett til tog eller fly, kan vedkommende i løpet av reisen anholdes for en såkalt forebyggende samtale, der politiet kartlegger bl.a. formålet med reisen (diplomatkilde 2013b).

3. GENERELT OM LOKALE, FØDERALE OG OPERATIVE ETTERLYSNINGER

Som anført i kapittel 2 foreligger det flere typer kriminalregistre. Dette kapitlet går nærmere inn på lokale og føderale etterlysninger samt operative etterlysninger.

² Registreringene i disse to basene har i utgangspunktet ingenting med kriminalitet å gjøre og er gjort av rent samferdselsmessige hensyn.

³ Gjelder buss som skal krysse føderasjonssubjekt og ikke vanlig rutebuss (diplomatkilde, møte i Oslo mai 2013).

Det må foreligge et formelt grunnlag for at en person skal være lokalt eller føderalt etterlyst. Etterlysning av mistenkt/siktet på bakgrunn av straffesak er regulert gjennom § 210 i den russiske straffeprosessloven (Criminal Procedural Law 2001).

En lokal etterlysning innebærer at en person er etterlyst innenfor et avgrenset distrikt (føderasjonssubjektet), mens en føderal etterlysning betyr at en person er etterlyst i hele den russiske føderasjonen (diplomatkilde 2013a).

Både lokal og føderal etterlysning gir rett til pågrepelse (Igor Kalyapin fra Committee against Torture, møte i Moskva november 2012).

Operativ etterlysning benyttes for å lokalisere en person og gir ikke rett til pågrepelse og inngår som en del av forberedelsen til lokal etterlysning.

Ifølge en diplomatkilde (telefonsamtale, februar 2013) finnes det formelle prosedyrer for å få vite om en person er etterlyst eller ikke. Aktuelt informasjonssenter skal ifølge russisk lov besvare henvendelser fra russiske borgere om en person er etterlyst eller ikke. Ifølge diplomatkilden er det imidlertid ikke nødvendigvis slik at man vil få et korrekt svar. Ifølge Memorial i Moskva vil en måte å finne ut av et slikt forhold være å forhøre seg med eventuelt kjente innenfor politivesenet (intervju, februar 2010). En annen mulig måte å få kjennskap til om en person er etterlyst vil være dersom det har blitt hengt opp en etterlysningsplakat av vedkommende. I utgangspunktet skal det henges opp etterlysningsplakater på offentlige steder av personer som er etterlyst. Etterlysningene inneholder bilder og sendes ut til kontrollposter, politistasjoner og flyplasser. Som regel henges det bare opp plakater i de mest alvorlige tilfellene (advokat, møte i Nord-Kaukasus november 2011; Memorial i Nazran, e-post, september 2011). Det hender at det legges ut etterlysninger av personer på MVDs (det russiske innenriksdepartementets) nettsider. Det er imidlertid kun et begrenset utvalg av etterlysninger som er tilgjengelig her. Landinfo kjenner ikke til "kriteriene" for hvem som legges ut på disse sidene.

Ved kontakt med det offentlige, som for eksempel ved utstedelse av innenriks- og utenrikspass, bostedsregistrering, registrering av fast eiendom eller bil, blir personopplysninger kontrollert opp mot etterlysningsregistrene (diplomatkilde, møte i Moskva februar 2010; Federal Migration Service (FMS), møte Moskva november 2011).

3.1 LOKAL ETTERLYSNING

Opprettelse av etterlysning er basert på vedtak fra politiorgan, statsadvokat, dommer eller rettskjennelse om erklæring om etterlysning av den mistenkte, tiltalte eller straffedømte. Andre formelle grunnlag for opprettelse av etterlysning kan være erklæring om savnet person, rettskjennelse om etterlysning av person underlagt betaling av gjeld, erklæring om tap av kontakt med nære slektninger. Det gjøres en politifaglig vurdering av hver enkelt sak, hvis saken er alvorlig nok vil den bli prioritert av politiet og det startes en etterforskning. Skulle etterforskningen føre til at politiet finner grunn til mistanke mot en bestemt person, vil vedkommende normalt bli etterlyst på bakgrunn av sin kriminelle adferd. Det samme gjelder vitner til alvorlige forbrytelser (diplomatkilde, e-post desember 2011)

Før en mistenkt/siktet blir erklært etterlyst skal etterforsker ha informasjon som bekrefter at personen skjuler seg eller at vedkommendes oppholdssted er ukjent. Etterforskeren utsteder begrunnet vedtak og anmodning om etterlysning og sender dette til aktuelt politiorgan sammen med en rekke opplysninger om den mistenkte/siktede. Lederen av aktuelt politiorgan godkjenner formell opprettelse av etterlysningssak ikke senere enn ti døgn etter etterforskerens vedtak og politiorganet utformer en plan for etterlysningstiltak. Melding om etterlysning sendes til de lokale politiorgan som dekker området der den etterlyste mest trolig befinner seg. Innholdet i disse meldingene forelegges politiorganets ansatte. Politiet informerer også om etterlysningene til politiet på stedet der den etterlyste fikk utstedt pass og til ZAGS (folkeregisteret) på fødestedet til den etterlyste. Bakgrunnen for en slik rutine er tanken om at den etterlyste kan henvende seg til ZAGS for utstedelse av en ny fødselsattest eller endring av navn. Ved behov sendes henvendelser til Innenriksdepartementets ”informasjonssenter” i føderasjonssubjektet (herunder delrepublikk) og politiets adresseregistre for innhenting av informasjon i aktuelle registre (diplomatkilde 2013a).

Ved for eksempel trafikk kontroll, på kontrollposter etc. kan lokalt politi ha telefonkontakt med sentrale myndigheter i føderasjonssubjektet for å sjekke om personen har noe utestående med myndighetene. Er personen etterlyst, vil en slik kontakt avdekke dette forholdet (diplomatkilde, møte mai 2013).

Dersom det blir kjent at den etterlyste trolig befinner seg i et annet område, utenfor føderasjonssubjektet, sendes etterlysningsmeldinger dit med anmodning om pågrep. Etterlysningen er likevel fortsatt en lokal etterlysning (diplomatkilde, møte mai 2013)

3.2 FØDERAL ETTERLYSNING

Når tiltakene for lokal etterlysning er uttømt og den etterlyste fortsatt ikke er funnet, blir vedkommende føderalt etterlyst. En straffesak blir i utgangspunktet registrert der den straffbare handlingen fant sted. Avhengig av den straffbare handlingens alvorlighetsgrad, vurderinger og prioriteringer for hver enkelt sak, kan etterlysningen utvides til føderalt nivå eller til internasjonalt nivå via Interpol (advokat i Nord-Kaukasus, møte november 2011).

Føderal etterlysning innebærer at en person er registrert etterlyst i hele føderasjonen. Politiorganet iverksetter etterforsknings tiltak, søk og andre aktive tiltak rettet mot funn av etterlyst person i et aktuelt område. Operative opplysningsregistre i føderasjonens ulike regionale informasjonssentre og politiets adresseregistre tas i bruk (diplomatkilde 2013a). Se 2.1 om kriminalregistre.

Føderal etterlysning kan utstedes av ulike instanser som Innenriksdepartementet (MVD), Sikkerhetstjenesten (FSB) eller Etterforskningskomiteen (Investigating Committee), avhengig av prioriteringene til den enkelte instans (internasjonal NGO, møte i Moskva februar 2010).

En føderal etterlysning brukes kun der hensikten er å pågripe (Kalyapin, møte i Moskva november 2012).

Personer som er mistenkt for å ha begått ”alvorlige” og ”svært alvorlige” kriminelle handlinger, kan etterlyses føderalt umiddelbart, uten først å ha vært lokalt etterlyst (Memorial i Nazran, e-post juni 2010). Lovbrudd etter russisk straffelov §§ 205⁴, 208.1⁵ og 209⁶ inngår i kategorien ”alvorlige” og ”svært alvorlige” kriminelle handlinger (advokat, møte i Nord-Kaukasus november 2011).

Andre som ikke har begått alvorlige eller svært alvorlige kriminelle handlinger, blir erklært føderalt etterlyst seks måneder etter iverksettingen av lokal etterlysning. Den enkelte leder av aktuelt politiorgan/avdeling kan imidlertid fatte beslutning om å løfte saken til føderalt nivå tidligere dersom vedkommende mener at tiltakene for lokal etterlysning er uttømt. Det er det samme myndighetsorganet som iverksatte lokal etterlysning som også fatter vedtak om føderal etterlysning (diplomatkilde 2013a; diplomatkilde, møte i Moskva februar 2010; advokat, møte i Nord-Kaukasus november 2011).

Personer som er etterlyst for forhold innenfor straffelovens § 208.2⁷, som omhandler bistand til opprørere, blir ikke føderalt etterlyst med en gang. Disse blir normalt først lokalt etterlyst og kan så etter en periode bli etterlyst føderalt, avhengig av hvordan den enkelte etterforsker vurderer saken (advokat, møte i Nord-Kaukasus 2011; Utlændingesservice 2011). Ifølge Igor Kalyapin fra Committee against Torture (CAT) (møte i Moskva, november 2012) vil personer som har bistått opprørere etterlyses føderalt hvis ikke lokal etterlysning fører fram. Bakgrunnen for dette er at bistand straffes etter russisk straffelov § 208.2, hvilket anses som et alvorlig straffbart forhold. Bistand til opprørere blir sett på som en medvirkning til opprørsvirksomhet. Kalyapin opplyste i tillegg at det er enkelt å etterlyse personer i Russland og viste til de mange databasene/registrene som myndighetene besitter.

Opplysninger om personer som umiddelbart er erklært føderalt etterlyst videresendes fra de aktuelle regionale informasjonssentrene til det føderale hovedinformasjonssenteret ved Innenriksdepartementet (MVD). Hovedinformasjonssenteret ved det føderale innenriksdepartementet sender informasjon om etterlyste personer til alle regionale informasjonssentre i de ulike føderasjonssubjektene (diplomatkilde 2013a).

3.3 OPERATIV ETTERLYSNING

Flere kilder Landinfo møtte på en informasjonssinnhentingsreise til Moskva i november 2012 viste til systemet med *operativnyj rozysk*. Direkte oversatt betyr dette operativ etterlysning, men ifølge kildenes definisjon av begrepet og undersøkelser i etterkant, er begrepet mer å forstå som *operativ interessant* (for politiorganer). Ifølge forsvarsadvokat Murad Musajev i Moskva (møte, oktober 2012) er operativ etterlysning det samme som å sette en slags merkelapp på en

⁴ § 205 omhandler terrorisme. Denne hjemmelen faller inn under kategorien ”svært alvorlige” kriminelle handlinger, og har en strafferamme på 8–12 års fengsel (Criminal Code 1996).

⁵ § 208.1 omhandler organisering av en illegal gruppe. Denne hjemmelen faller inn under kategorien ”alvorlige” kriminelle handlinger, og har en strafferamme på 2-7 års fengsel (Criminal Code 1996).

⁶ § 209 omhandler såkalt bandittvirksomhet. Denne hjemmelen faller inn under kategorien ”svært alvorlige” kriminelle handlinger, og har en strafferamme på 8-20 års fengsel (Criminal Code 1996).

⁷ § 208.2 omhandler bistand til illegal gruppe. Denne hjemmelen faller inn under kategorien ”medium alvorlige” kriminelle handlinger, og har en strafferamme på 6 måneder til 5 års fengsel (Criminal Code 1996).

person. Operativt etterlyste/interessante er personer som enten gjennom etterforskning av straffesaker eller som følge av bl.a. informasjon fra kilder, kan knyttes til strafferettslige forhold. De har derfor kommet i politiorganers søkelys og er registrert i interne systemer. Til forskjell fra lokale og føderale etterlysninger, er operativt etterlyste/interessante personer ikke formelt etterlyst i henhold til den russiske straffeprosessloven ettersom det ikke er tilstrekkelig grunnlag for å opprette straffesak mot vedkommende. Poliorganer har heller ikke rett til å pågripe operativt interessante/etterlyste personer. Registrene kan bl.a. brukes til å lokalisere personer av interesse. Såkalt operativ etterlysning utgjør «forstadiet» til politiets etterforskning av en eller flere personer (forsvarsadvokat Murad Musajev, møte oktober 2012; Igor Kalyapin/Committee against Torture, møte november 2012; diplomatkilde 2013d). Menneskerettighetsorganisasjonen Memorial (møte i Moskva, oktober 2012) mente at operativ etterlysning er en intern «etterlysning» i MVD, og denne kan føre til pågrepelse. Diplomatkilde (2013d) viste til at på en skala med ulike nivåer av etterlysning, kan operativ etterlysning anses for å utgjøre det laveste nivået (av etterlysning). Det øverste nivået på skalaen er internasjonale etterlysninger gjennom Interpol. I sistnevnte tilfelle begjæres vedkommende utlevert ved lokalisering i utlandet. Advokat Murad Musajev mente at politiet ved ID-sjekk kan avdekke om en person er operativt etterlyst. Politiet kan i slike tilfeller kontakte etaten/avdelingen som har registrert denne «merkningen» med spørsmål om de skal anholde vedkommende. Landinfo kjenner imidlertid ikke til hvilke eventuelle databaser/systemer slik informasjon er registrert i og ved hvilke typer ID-sjekk dette kan dukke opp.

Ifølge en diplomatkilde (2013d) inneholder russiske politiorganers databaser navn på svært mange personer, bl.a. som følge av utbredt overvåkning. Det er heller ikke uvanlig med overvåkning og søk etter personer som på en eller annen måte har kommet i myndighetenes søkelys eller som er interessante for myndighetene. Som en følge av dette er det nærliggende å tro at det er et stort antall personer som er operativt interessante/etterlyste, uten at det nødvendigvis tas operative eller rettslige skritt mot alle disse.

4. POLITIETS GRENSEKONTROLL

Norske utlendingsmyndigheter, deriblant Landinfo, har gjennom flere reiser til Nord-Kaukasus sett at det har blitt færre og færre kontrollposter på veiene mellom Nord-Ossetia, Ingusjetia og Tsjetsjenia. I 2002 var det en rekke kontrollposter i områdene og biler ble systematisk stoppet for kontroll. Kontrollen økes imidlertid ved enkelthendelser og kontrollposter kan settes opp for en midlertidig periode.

I dag er det slik at ikke på langt nær alle biler stoppes ved de kontrollpostene som fortsatt er i funksjon. Enkelte ganger stopper politiet en rekke biler og andre ganger ingen. Situasjonen er ikke forutsigbar. Passasjerenes pass sjekkes heller ikke automatisk.

Det er grensekontroll mellom de enkelte delrepublikkene i Nord-Kaukasus. Det er imidlertid mulig å passere grensene ut av Tsjetsjenia selv om en person er etterlyst.

De bevoktede grensepostene hadde ifølge en representant for en internasjonal organisasjon i Nord-Kaukasus (møte, juni 2009) ikke pr. 2009 installert datasystem og hadde dermed ikke mulighet til å sjekke hvorvidt en person var etterlyst eller ikke. Det er uvisst hvorvidt alle kontrollpostene pr. i dag har et datasystem. Ved kontroll av dokumenter og personer er det stor grunn til å anta at aktuell kontrollpost ringer relevante myndigheter for å sjekke disse dokumentene. Grensepostene er imidlertid ikke alltid betjent om natten. Dersom grensevaktene skal klare å hindre en konkret person som er etterlyst i å reise ut, må de ha fått eksplisitt beskjed fra sentralt hold (representant for en internasjonal organisasjon, intervju i Nord-Kaukasus juni 2009). En advokat i Nord-Kaukasus (møte i Nord-Kaukasus, november 2011) opplyste at han nettopp hadde kjørt fra Groznyj i Tsjetsjenia til Nalchik i Kabardino Balkaria og passert fem grenseoverganger uten å bli stoppet ved noen av dem.

5. PÅGRIPELSER UTENFOR NORD-KAUKASUS SOM FØLGE AV FØDERAL ETTERLYSNING

5.1 RUSSISK STRAFFEPROSESSLOVGIVNING

I henhold til russisk straffeprosesslov § 32 skal en straffesak føres på det stedet hvor ugjerningen ble begått, med unntak beskrevet i § 35 i samme lov (Criminal Procedure Law 2001). Dette betyr at etter straffeprosessloven skal en person fra for eksempel Tsjetsjenia som er etterlyst for lovbrudd begått i Tsjetsjenia og som pågripes et annet sted i den russiske føderasjonen, sendes tilbake til Tsjetsjenia for straffeforfølgelse.

5.2 PÅGRIPELSER UTENFOR NORD-KAUKASUS

Kilder Landinfo har konsultert, både muntlige og skriftlige, er noe uenige i hvorvidt bistand til opprørere er et forhold som fører til at personer blir føderalt etterlyst og pågripes i områder utenfor Nord-Kaukasus.

Flere kilder som tidligere har uttalt seg om forholdet i henholdsvis en europeisk rapport (Cedoca, Office for Foreigners & Federal Asylum Office of the Federal Ministry of Interior 2008) og i danske utlendingsmyndigheters rapport (Udlændingetjeneste 2011) har stilt seg noe tvilende til at personer fra Nord-Kaukasus pågripes andre steder hvis det straffbare forholdet gjelder forhold som bistand til opprørere. Alexander Verkhovskiy fra SOVA (som sitert i Udlændingetjeneste 2011, s. 33-34) og Ekaterina Sokirianskaya fra Memorial St. Petersburg⁸ (som sitert i Udlændingetjeneste 2011, s. 32) hevdet at russisk politi andre steder i Russland ikke har høye tanker om det tsjetsjenske politiet og mente at russiske føderale myndigheter ville være avvisende til en anmodning om pågrepelse fra tsjetsjensk hold. Ekaterina Sokirianskaya opplyste at det vil være mer nærliggende å benytte seg av uoffisielle kanaler hvis tsjetsjensk politi ønsker å få en tsjetsjener pågrepet i andre områder. Flere kilder pekte dessuten på at det vil være

⁸ Ekaterina Sokirianskaya jobber nå for International Crisis Group i Moskva.

mer trolig at pågrepelse kan skje i naborepublikkene til Tsjetsjenia. Kildene som er sitert i Udlændingesservice sin rapport (2011) kjente ikke til konkrete eksempler på at personer som har gitt bistand til opprørere har blitt pågrepet i områder utenfor Nord-Kaukasus og sendt tilbake til Tsjetsjenia for straffeforfølgning. Gregory Shvedov (som sitert i Udlændingesservice 2011, s. 32) opplyste imidlertid om at Caucasian Knot har rapportert om flere slike tilfeller. Shvedov har imidlertid ikke konkretisert dette noe nærmere (Shvedov, e-post, februar 2012).

En advokat Landinfo møtte i Nord-Kaukasus i november 2011, uttalte at han kjente til at tsjetsjenere som har deltatt i opprørsgrupper har blitt pågrepet og returnert til Tsjetsjenia fra andre områder i Russland, men kjente ikke til saker der personer som har bistått opprørere har blitt pågrepet og returnert.

Kilder som uttalte seg om forholdet under Landinfos tjenestereise i november 2012 ga imidlertid en annen vurdering av dette spørsmålet. Dette var andre kilder enn de kildene danske utlendingsmyndigheter møtte under sin reise til Moskva i 2011 (Udlændingesservice 2011). Landinfos kilder mente generelt at bistand til opprørere blir sett på som en alvorlig straffbar handling. Personer anklaget for et slikt forhold vil sannsynligvis bli etterlyst i øvrige deler av Russland, og myndighetene vil reagere når et slikt forhold blir kjent. Bistand er å anse som medvirkning til opprørsvirksomhet og det er en prioritert oppgave hos russiske myndigheter å bekjempe terror. Det var alle kildenes vurdering at det pågripes personer for opprørsvirksomhet, inkludert bistand, utenfor Nord-Kaukasus. Flere kilder hadde hørt om pågripelser, men hadde ikke detaljer om de konkrete tilfellene (hva slags type bistand, når den ble gitt osv.).

Igor Kalyapin fra Committee against Torture (møte i Moskva, oktober 2012) mente at anmodninger fra tsjetsjenske myndigheter i større grad enn tidligere vil bli fulgt opp av politiet i øvrige Russland. Kalyapin viste til at forholdet mellom tsjetsjenske og russiske myndigheter har blitt bedret etter at president Putin kom til makten igjen i 2012 og at dette kan ha innflytelse på russiske myndigheters handlinger. Kalyapin viste til en medarbeider i Committee against Torture som ble pågrepet ved retur fra Tsjetsjenia hvor han hadde jobbet for Joint Mobile Group. Mannen ble bl.a. fratatt pc. Det skal ha vært tsjetsjenske myndigheter som hadde bedt myndighetene i Nizhnij Novgorod om å sjekke ham. Kalyapin mente at hvis det russiske politiet tar seg bryet med å pågripe vedkommende, så vil de også gjøre det med en som er mistenkt for brudd på terrorbestemmelser i straffeloven. Kalyapin opplyste at han hadde hørt om tilfeller der personer som har bistått opprørere i Tsjetsjenia har blitt pågrepet i områder utenfor Nord-Kaukasus uten at han hadde detaljer om disse sakene.

Den tsjetsjenske strafferettsadvokaten Murad Musajev⁹ (møte i Moskva, oktober 2012) opplyste at han har hørt om mange saker hvor tsjetsjenere som har bistått opprørere har blitt sendt tilbake til Tsjetsjenia for straffeforfølgning. Musajev opplyste videre at han ikke hadde kjennskap til mange slike saker i den senere tid og at denne typen anholdelser skjedde hyppigere før. I dag er det vanligere at politiet ”fyller sine

⁹ Murad Musajev jobber som strafferettsadvokat og har et stort nettverk blant tsjetsjensk diasporamiljø i hele Russland.

kvoter”¹⁰ ved å pågripe personer i Tsjetsjenia. Han viste til at tsjetsjenske myndigheter først gjør pågripelser blant slektninger av opprørere. Dersom politiet ikke finner noen ”i nærheten”, kan de sende anmodninger om pågripelser av tsjetsjenere utenfor Tsjetsjenia. Ifølge en journalist (møte i Moskva, oktober 2012) pågriper for eksempel politiet i Moskva personer som er føderalt etterlyst etter å ha mottatt informasjon fra tsjetsjensk politi. Tsjetsjensk politi vil ha en formening om hvor den etterlyste befinner seg og kontakter politiet på det aktuelle stedet. Journalisten hadde selv hørt om tilfeller der personer som har bistått opprørere har blitt pågrepet. Journalisten sa også at vitneforklaringer fra pågrepne opprørere fører til at personer som har samarbeidet/bistått pågripes andre steder.

Strafferettsadvokaten Murad Musajev (møte i Moskva, oktober 2012) hørte sist om et tilfelle av pågripelse av en tsjetsjener utenfor Tsjetsjenia sommeren 2012. Da ble en person pågrepet og utlevert fra Voronezj-fylket i det sørvestlige Russland, nord for Ukraina. Personen ble anklaget for å ha bortført noen under krigen.¹¹

En representant for Memorial, som ønsker å være anonym (møte i Moskva, oktober 2012), viste til en ung mann som ble pågrepet i Astrakhan i 2008. Mannen skal ha gitt bistand til opprørere. Han ble sendt tilbake til Tsjetsjenia. Han skal ha tilstått forholdet etter å ha blitt utsatt for tortur under avhør.

5.3 TYPE BISTAND SOM KAN FØRE TIL ETTERLYSNING OG PÅGRIPELSE UTENFOR TSJETSJENIA

Hvis et forhold om bistand ikke er anmeldt, er det store sjanser for at personen kan leve i fred. Ifølge en journalist (møte i Moskva, oktober 2012) må det skilles mellom ulike typer kontakt med opprørerne. Hvis en person har bistått i forbindelse med et terrorangrep, vil det ifølge journalisten være større sjanse for å bli føderalt etterlyst og deretter pågrepet i områder utenfor Tsjetsjenia enn ved annen type bistand til opprørere. Hvis det ikke var slik, ville hele den tsjetsjenske befolkningen vært etterlyst. Hvis det er kjent at personer har vært delaktig i terroraksjoner, eksempelvis drap, vil de bli føderalt etterlyst og også kunne bli pågrepet. Opprørere som har deltatt i store terrorangrep, for eksempel i Bujdonnovsk i 1996 og i angrepet mot regjeringsbygningen i Groznyj i 2002, blir oftere pågrepet utenfor Tsjetsjenia enn i Tsjetsjenia, enten i øvrige Russland eller i utlandet. Journalisten viste til et konkret tilfelle fra februar 2011 der fire tsjetsjenere ble pågrepet på Kiev-togstasjon i Moskva. De fire var på vei til Ukraina og deretter Polen. Ifølge journalisten kom politifolk fra Tsjetsjenia og lette etter dem sammen med russisk politi. Tre av de pågrepne var aktive deltakere i en opprørsgruppe mens den fjerde hjalp til med arrangering av reisen. Ifølge den samme journalisten er spørsmålet om en person blir føderalt etterlyst avhengig av hva slags informasjon politiet har om vedkommende. Journalisten opplyste at hvis opprørere som har vært involvert i store aksjoner, enten

¹⁰ Det opereres med et belønningssystem i Russland, og fremfor alt i Tsjetsjenia, hvor man belønner personer innenfor politi- og sikkerhetsstyrker for gode resultater i form av penger og gaver (Ivanov 2011; Human Rights Watch, møte november 2011). Strafferettsadvokat Murad Musajev (møte i Moskva, oktober 2012) ga et eksempel på hvordan kvotesystemet fungerer: Et politidistrikt i Tsjetsjenia får i oppdrag å finne fem personer som har bistått opprørerne, om de eksisterer eller ikke spiller ingen rolle. Politiet må finne noen og disse skal dømmes. Hvis kvoten oppfylles, vil lederen for politidistriktet få forfremmelse. Ifølge Musajev er det et godt etablert samarbeid mellom russisk og tsjetsjensk politi.

¹¹ Det fremkom ikke opplysninger om i hvilken tidsperiode bortføringen skal ha skjedd.

frivillig eller under tvang, opplyser navn på personer som har bistått med mat og annen bistand i forbindelse med konkrete aksjoner, så kan også disse personene bli etterlyst og pågrepet utenfor Tsjetsjenia. Det er flere forhold som får russisk politi til å jobbe aktivt, det kan være alvoret i forbrytelsen og om politiet selv har en personlig interesse i å jobbe med saken.

Ifølge en representant for Memorial, som ønsker å være anonym (møte i Moskva, oktober 2012), står det med jevne mellomrom i media at personer er pågrepet i områder utenfor Tsjetsjenia og returnert til Tsjetsjenia. Ifølge Oleg Orlov i Memorial (møte, oktober 2012) er det i disse tilfellene vanskelig å vite om en person har deltatt som opprører eller ikke. Bakgrunnen for dette er at tilståelsen gis under bruk av tortur. Orlov er av den mening at russisk politi reagerer på føderale etterlysninger som er sendt ut av tsjetsjenske myndigheter. Årsaken til dette er at å gi bistand er brudd på straffeloven.

Landinfo har funnet referert til et tilfelle fra Ingusjetia der det synes som bistand til opprørere har ført til pågrep utenfor Nord-Kaukasus. Memorials kvartalsrapport for høsten 2010 viser til en pågrep i Moskva. Alikhan Umarbekovich Orskhanov forsvant fra sin arbeidsplass i Moskva 1. november 2010. Alikhan kom til Moskva to uker tidligere og fikk jobb i et privat sikkerhetselskap. Broren til Alikhan meldte ham savnet hos Memorial og informerte samtidig om at i oktober 2010 ble en god venn av Alikhan, Aliskhan Kuzikov, drept i en operasjon i Nazranovsky-distriktet i Ingusjetia. Broren til Alikhan mente at forsvinningen kunne ha sammenheng med drapet på Aliskhan. Den 8. november fikk broren en telefon fra FSB om at Alikhan ble holdt i forvaring, mistenkt for brudd på straffelovens §§ 208.2 (bistand til illegal gruppe) og 222.3 (illegal oppkjøp/besittelse/salg av våpen begått av illegal gruppe) på ingusjisk og nordossetisk territorium (Memorial 2011, s. 33).

Landinfo er videre kjent med et annet tilfelle med en person fra Ingusjetia som ble pågrepet i Moskva. Personen hadde sluttet seg til opprørerne og deltok sammen med dem i en kort periode i 2009. Han avbrøt dette forholdet og dro til Moskva. Mannen ble pågrepet der i 2012 etter at det var lagt ut bilde av ham og flere opprørere på Internett (diplomatkilde 2013c). Denne saken omhandlet imidlertid ikke bistand, men ren opprørsvirksomhet.

Caucasian Knot har rapportert om flere enkelttilfeller av pågripelser av personer fra Nord-Kaukasus i øvrige Russland; en av dem grunnet bistand til opprørere. To personer fra Tsjetsjenia ble pågrepet av politi i Kaluga¹² i Russland i 2012. De to ble siktet for etablering og deltakelse i opprørsbevegelsen i Tsjetsjenia i henholdsvis 2010 og 2012. Saken fremstilles for tsjetsjensk Høyesterett i mai 2013 (Ibragimov 2013). Videre ble to menn fra Tsjetsjenia pågrepet av tsjetsjensk politi i Brjansk¹³ i august 2011. En av dem ble anklaget for å være aktiv deltaker i den tsjetsjenske opprørsbevegelsen. Den andre ble anklaget for deltakelse i opprørsbevegelsen tilbake i 2002 (Caucasian Knot 2011b). En mann ble pågrepet på sitt bosted i Moskva i mars 2011. Han ble anklaget for å ha gitt bistand til opprørere i 2009 (Caucasian Knot 2011a). En mann ble pågrepet i Basjkortostan¹⁴ i november 2012. Mannen hadde

¹² Kaluga, by som ligger 170 km sørvest for Moskva.

¹³ Brjansk, by som ligger 379 km sørvest for Moskva.

¹⁴ Delrepublikk i det sørvestlige Russland.

vært føderalt etterlyst siden 2001, anklaget for deltakelse i opprørsbevegelsen og videre anklaget for bl.a. drap og tyveri (Ibragimov 2012).

5.4 FORSVINNINGER OG DRAP

Alexandr Tsjerkasov i Memorial (møte i Moskva, oktober 2012) opplyste at siden 2010 har det vært en del tilfeller av forsvinninger av personer fra Nord-Kaukasus som har oppholdt seg i andre deler av Russland. Tsjerkasov mente at årsaken til forsvinningene trolig er at myndighetene i delrepublikkene i Nord-Kaukasus har anmodet om pågripelse. Ifølge Memorial peker de foreliggende opplysningene i disse sakene i retning av at personene har blitt pågrepet av myndighetene. Tsjerkasov ga ingen opplysninger om hvorvidt dette er personer som forblir borte eller om de lar seg spore opp. Oleg Orlov fra Memorial (møte i Moskva, oktober 2012) opplyste at det er vanskelig å få informasjon om hvem disse personene er og at det er vanskelig å vite om det er personer som er mistenkt for opprørsvirksomhet eller om det er slektninger av opprørere. Ifølge Orlov kan dette også være personer fra salafist-miljøet. Orlov viste til et konkret eksempel med tre personer fra Dagestan som skal ha forsvunnet fra et område utenfor Nord-Kaukasus. En av de tre kommer fra en familie med opprørere mens de to andre var bekjente.

Det finnes flere rapporteringer om drap på tsjetsjenere i øvrige Russland eller i utlandet. Det mest kjente tilfellet er drapet på den tidligere opprøreren, og senere Kadyrovs sikkerhetsvakt, Umar Israilov, som ble drept i Wien i januar 2009 (Udlændingetjeneste 2011, s. 81). Det synes imidlertid å være enten profilerte personer som har fremstått som en trussel mot president Ramzan Kadyrov eller mindre profilerte som har hatt noe personlig utestående med Kadyrov, som er utsatt.

6. REFERANSER

Skriftlige kilder

- Cedoca (Belgium), Office for Foreigners (Poland) & Federal Asylum Office of the Federal Ministry of Interior (Austria) (2008, 10. september). *FFM Moscow 2008. A joint mission by experts from Belgium, Austria and Poland*. [s.l.]: Cedoca (Belgium), Office for Foreigners (Poland) & Federal Asylum Office of the Federal Ministry of Interior (Austria). Tilgjengelig fra http://www.bmi.gv.at/cms/BMI_Service/Report_FFM_Moscow_2008.pdf [lastet ned 16. april 2013]
- Caucasian Knot (2011a, 1. mars). В Москве задержан подозреваемый в причастности к боевикам Чечни. [Person mistenkt for å være involvert i de tsjetsjenske opprørerne, arrestert i Moskva. *Caucasian Knot*. Tilgjengelig fra <http://ingushetia.kavkaz-uzel.ru/articles/181715/> [lastet ned 6. mai 2013]
- Caucasian Knot (2011b, 8. oktober). В Чечне и Брянске задержаны двое предполагаемых боевиков и пособник. [То mistenkte militante arrestert i Brjansk]. *Caucasian Knot*. Tilgjengelig fra <http://chechnya.kavkaz-uzel.ru/articles/193759/> [lastet ned 6. mai 2013]
- [Criminal Code] (1996, 13. juni). *The Criminal Code of the Russian Federation No. 63-FZ of June 13, 1996*. Moskva: Statsdumaen. Tilgjengelig fra <https://www.unodc.org/tldb/showDocument.do?documentUid=8546> [lastet ned 24. mai 2013]
- [Criminal Procedural Law] (2001, 18. desember). *Criminal-Procedural code of the Russian Federation, No. 174-FZ*. Moskva: Statsdumaen. Tilgjengelig fra http://www.imolin.org/doc/amlid/Russian_Federation_Criminal_Procedure_Code.pdf [lastet ned 24. mai 2013]
- Diplomatkilde (2013a, 8. januar). Rapport unntatt offentlighet.
- Diplomatkilde (2013b, 10. januar). Rapport unntatt offentlighet.
- Diplomatkilde (2013c, 27. mars). Rapport unntatt offentlighet.
- Diplomatkilde (2013d, 2.september). Rapport unntatt offentlighet
- Ibragimov, M. (2012, 2.desember). Задержанному в Башкирии жителю Чечни грозит до 20 лет тюрьмы. [En innbygger av Tsjetsjenia, arrestert i Basjkortostan, er truet med 20 års fengsel]. *Caucasian Knot*. Tilgjengelig fra <http://www.kavkaz-uzel.ru/articles/216607/> [lastet ned 6. mai 2013].
- Ibragimov, M. (2013, 2. mai) Пять жителей Чечни предстанут перед судом по обвинению в нападениях на силовиков. [Fem personer fra Tsjetsjenia stilles for retten tiltalt for angrep på sikkerhetsstyrkene]. *Caucasian Knot*. Tilgjengelig fra <http://www.kavkaz-uzel.ru/articles/222295/> [lastet ned 6. mai 2013]
- Ivanov, A. (2011, 3. januar). Power agents' data on militants' losses in Chechnya differs significantly. *Caucasian Knot*. Tilgjengelig fra <http://www.eng.kavkaz-uzel.ru/articles/15719/> [lastet ned 11. april 2013]
- Memorial (2011, 26. januar). *The situation in the zone of conflict in the North Caucasus: an evaluation by human rights activists. Autumn 2010*. Moskva: Memorial. Tilgjengelig fra <http://www.memo.ru/2011/03/03/0303111.pdf> [lastet ned 16. april 2013]
- Udlændingesservice (2011, oktober). *Chechens in the Russian Federation. Report from Danish Immigration Service's fact finding mission to Moscow and St. Petersburg, in the Russian Federation 12 to 29 June 2011*. København: Udlændingesservice. Tilgjengelig fra <http://www.nyidanmark.dk/NR/rdonlyres/6EC0730B-9F8E-436F-B44F-A21BE67BDF2B/0/ChechensintheRussianFederationFINAL.pdf> [lastet ned 16. april 2013]

Muntlige kilder

- Advokat. Møte i Nord-Kaukasus november 2011.
- Diplomatkilde. Møte i Moskva februar 2010, møte i Oslo 13. mai 2013, e-post desember 2011 og telefonsamtale februar 2013.
- Federal Migration Service (FMS). Møte i Moskva november 2011.
- Human Rights Watch. Møte i Moskva november 2011.
- Internasjonal NGO. Møte i Moskva februar 2010.
- Internasjonal organisasjon. Møte i Nord-Kaukasus juni 2009.
- Journalist. Møte i Moskva 31. oktober 2012.
- Kalyapin, I., Committee Against Torture (CAT). Møte i Moskva, 1. november 2012.
- Memorial. Møte i Moskva februar 2010 og 31. oktober 2012.
- Memorial i Nazran. E-post juni 2010 og september 2011.
- Musajev, M. Tsjetsjensk strafferettsadvokat. Møte i Moskva 29. oktober 2012.
- Orlov, O., Memorial. Møte i Moskva 31. oktober 2012.
- Shvedov, G. Redaktør i Kavkaz Uzel. E-post februar 2012.
- Tsjerkasov, A., Memorial. Møte i Moskva 31. oktober 2012.